

Bárður á Steig Nielsen
Helgi Abrahamsen
Magnus Rasmussen
Erhard Joensen
Johan Dahl
Eyðdis Hartmann Niclasen
Kaj Leo Holm Johannesen
vegna Sambandsflokkin

Løgtingið

Uppskot til

Løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um almannapensjónir o.a. (Broyting í lækking av pensjón)

§ 1

Í løgtingslóg nr. 48 frá 10. mai 1999 um almannapensjónir o.a., sum seinast broytt við § 5 í løgtingslóg nr. 159 frá 10. desember 2021, verða gjørdar hesar broytingar:

1. Í § 19 verður sum nýtt stk. 3 sett:
 “Stk. 3. Stk. 1 og 2 eru ikki galdandi fyri persónar, ið ikki hava aðra pensjónsuppsparing enn pensjón sambært hesi lóg.”
 Stk. 3-9 verða eftir hetta stk. 4-10.
2. Í § 20, stk. 1 verða áðrenn nr. 1 sum nýggj nr. sett:
 “1) arbeiðsinntøka,
 2) endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku sbrt. § 25 í løgtingslóg um almannatrygd og tænaður,

3) dagpeningur vegna sjúku sbrt. løgtingslóg um dagpening vegna sjúku,”
 Nr. 1-2 verða eftir hetta nr. 4-5.

3. Í § 20 verður aftan á stk. 1 sum nýtt stk. sett:
 “Stk. 2. Stk. 1, nr. 1-3 eru ikki galdandi, tá inntøkugrundarlag verður roknað sambært løgtingslóg um viðbót til ávísar pensjónistar.”
 Stk. 2-8 verða eftir hetta stk. 3-9.

§ 2

Henda løgtingslóg kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Føroyska samfelagið er í lýtuni í tí støðu og hevur verið tað seinastu árin, at arbeiðsmarknaðinum tørvar arbeiðsmegi innan fleiri ymisk arbeiðsøkir. Serliga innan vølfærdarøkið, t.e. heilsu-, eldra- og heimarøkt, er stórir tørvur á fleiri hondum, og eisini bæði innan tænaðu- og framleiðsluvinnuna, t.d. matstovur, hotell, fiska- og alivirkir og byggari.

Upplýsast kann, at arbeiðsloysið í januar í ár var heilt niðri á 0,8 prosentum, svarandi 249 fulltíðararbeiðsleys - í januar í 2022 var arbeiðsloysið 1 prosent.

Fleiri av okkara eldru borgarum hava bæði hug, heilsu og orku at halda fram við at arbeiða aftaná náddan pensjónsaldur, men okkara skattaskipan við mótrókningni av arbeiðsinntøku omanfyri 45.000 kr. árliga ger hetta lítið áhugavert og stimbrandi. Tí vil Sambandsflokkurin við hesum lógaruppskotinum avtaka mótrókningina fyri arbeiðsinntøku hjá pensjónistum og gera tað meira áhugavert fyri teir pensjónistar, sum hava áhuga, heilsu, orku og vilja til at arbeiða og taka eitt eyka tak - og verða longur á arbeiðsmarknaðinum.

Eitt økt og stabilt útboð av arbeiðsmegi er eisini við til at varðveita og menna okkara vølfærdarsamfelag.

1.2. Galdandi lóggáva

Tað eru framdar ymiskar broytingar í verandi lóggávu, sum eru við til at eggja pensjónistum at átaka sær eitt lönandi arbeiði, men tað eru enn nakrar óhepnar forðingar, sum halda pensjónistum frá hesum, tí arbeiðsinntøkan verður mótróknað í pensjónini.

Stutt um lógina

Tá fólkapensjónistar hava inntøkur aftrat pensjónini – t.d. arbeiðsinntøkur ella privatar pensjónir, lækkar fólkapensjónin eftir einum ávísam hátti. Hetta kallast mótrókning. Í almannapensjónslógini § 19, stk. 1 er tað soleiðis orðað “Viðbótin til fólkapensjón verður lækkað við 20% av inntøkugrundarlagnum”. Tað merkir, at um fólkapensjónistur hevur inntøku á 100 kr., lækkar viðbótin við 20 kr.

Mótrókning virkar sum ein øktur marginals-kattur. Hevur ein fólkapensjónistur inntøku, rindar hann marginals-katt av inntøkuni, men harumframt missir hann ein part av pensjónini. Marginals-kattur og tað, sum hann missir av pensjónini, verður tilsamans í viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið kallað fyri effektivur marginals-kattur.

Fólkapensjónistar kunnu bítast í 5 ymiskar bólkar:

1. Verandi pensjónistur - ógiftur
2. Verandi pensjónistur - giftur. Pensjónsupphæddin treytað av egnari inntøku
3. Verandi pensjónistur - giftur. Pensjónsupphæddin treytað av inntøkum hjá hjúnunum tilsamans
4. Komandi pensjónistur - ógiftur
5. Komandi pensjónistur - giftur

Í mun til nr. 2 og 3 omanfyri er tað soleiðis, at pensjónistar kunnu velja, um pensjónin skal vera treytað av inntøku hjá hjúnunum tilsamans, ella um tað einans er egin inntøka, sum er avgerandi.

Eitt hugtak, sum hevur týðning víðari í lýsingini av hesum lógaruppskoti, er inntøkugrundarlag. Persónar, sum hava inntøku av ávísari upphædd aftrat pensjónini, fáa lægri pensjón. Tað er inntøkugrundarlagið, sum avger pensjónsupphæddina. Inntøkugrundarlag kann vera arbeiðsinntøka, egin uppspærd pensjón (tó ikki kapitalpensjón), rentuinntøka og aðrar inntøkur, sum verða skattaðar eftir kapitalvinningsskattalógini. Fólkapensjón, viðbót til ávísar pensjónistar og útgjald frá AMEG eru ikki partur av inntøkugrundarlagnum. Inntøkugrundarlag verður altíð uppgjørt sum ársinntøka.

Pensjónistar í arbeiði

Í einum § 52a fyrispurningi í 2022 frá Erhard Joensen, løgtingsmanni, svaraði Almannamálaráðið fylgjandi sum svar upp á, hvussu nógvir pensjónistar hava aðra arbeiðsinntøku enn pensjónina (tey, sum eru 67 ár við ársbyrjan 2022):

“Í tølunum, sum Almannaverkið hevur útvegað, vóru 627 fólkapensjonistar av misgáum ikki tiknir við. Talan er um ein bólk av fólkapensjonistum, sum Almannaverkið ikki hevur inntøkuupplýsingar hjá. Men vit vita tó somikið, at hesir 627 fólkapensjonistarnir sannlíkt hava høgur inntøkur og tí sannlíkt eru í arbeiði. Talan er um fólkapensjonistar, sum bara søkja um grundupphædd. Og grundupphæddin verður útgoldin uttan mun til aðra inntøku, og tí er onnur inntøka ikki viðkomandi fyri Almannaverkið.

Almannaverkið hevur upplýsingar um kyn, aldur og bústað hjá teimum 627 pensjonistunum, sum manglaðu í upprunaliga svarinum, og tí eru teir við í talvu 1 og 2 niðanfyri. Tað ber ikki til hjá Almannaverkinum at siga, hvaðani inntøkan hjá hesum 627 pensjonistunum stavar, og harvið um hesir 627 pensjonistarnir arbeiða í almenna- ella privata geiranum.

Gev gætur, at tað eru 212 persónar í aldrinum 67 og 68 ár, sum hava útsetta pensjón. Hesir eru á arbeiðsmarknaðinum og eru tí tiknir við í talvu 1 og 2.

Talva 1. Fólkapensjonistar við arbeiðsinntøku - skift á kyn og aldur

Kyn	67-68 ár	69-72 ár	73-75 ár	76 ár og eldri	Íalt
Konufólk	289	449	159	190	1.087
Mannfólk	435	629	270	401	1.735
Íalt	724	1.078	429	591	2.822

Kelda: Almannamálaráðið

Talva 2. Fólkapensjonistar við arbeiðsinntøku - skift á aldur og øki

Øki	67-68 ár	69-72 ár	73-75 ár	76 ár og eldri	Íalt	69+ ár við arb.innt.
Suðurstreymoy	278	451	188	318	1.235	39%
Eysturoy	158	239	95	111	603	33%
Norðoyar	98	130	52	58	338	33%
Norðurstreymoy	48	74	30	45	197	29%
Suðuroy	63	95	29	20	207	21%
Vágar	52	56	22	23	153	27%
Sandoy	25	26	10	10	71	24%
Uttanfyri Føroyar	2	7	3	6	18	
Íalt	724	1.078	429	591	2.822	

Kelda: Almanamálaráðið

Fyrivarni ísv. talvu 1 og 2: Tølini fyri pensjónistar 69 ella eldri kunnu vera onkustaðni millum 0 og 100 persónar ov høgt sett. Orsøkin er, at Almannaverkið ikki kennir inntøkuupplýsingar hjá 627 pensjonistum. Í gomlu pensjónsskipanini var inntøkan hjá hjúnum altíð lögð saman, og tað merkti, at um annar hjúnafelegin hevði høga inntøku, so fekk hin hjúnafelegin onga viðbót. Hjúnini hava síðani 1. jan. 2021 havt møguleika at broyta hetta soleiðis, at pensjónin verður ásett eftir egnari inntøku. Men hetta verður broytt eftir umsókn, og tað kunnu vera nøkur hjún, sum ikki hava søkt um broyting. Og tí kunnu tað enn verða nakrir giftir pensjonistar (í gomlu pensjónsskipanini), sum einans fáa grundupphædd, tí at hjúnafelegin arbeiðir.

Tað ber ikki til at geva eitt fullfíggað svar uppá spurningin um, hvussu nógvir pensjonistar hava arbeiðsinntøku frá ávikavist almenna- og privata geiranum, tí tað eru umleið 840 pensjonistar, har Almannaverkið ikki veit, hvaðani arbeiðsinntøkan stavar. Talan er sum nevnt um:

- Tað eru 627 fólkapensjonistar, sum eftir gomlu pensjónsskipanini bara søkja um grundupphædd. Almannaverkið hevur ikki inntøkuupplýsingar um hesi og kann tí ikki siga, hvaðani inntøkan stavar.
- Tað eru 212 persónar í aldrinum 67 og 68 ár (pensjónsnýskipan), sum hava útsetta pensjón. Almannaverkið hevur ikki upplýsingar um, hvar hesi arbeiða.

Tað eru tó 1.983 fólkapensjonistar, har Almannaverkið kann siga, hvaðani inntøkan stavar, og sum sæst í talvuni niðanfyri.

Talva 3. Fólkapensjonistar við arbeiðsinntøku - skift á ávikavist almenna- ella privata lön

Alment/privat	67-68 ár	69-72 ár	73-75 ár	76 ár og eldri	Íalt	í pct
Alment	295	419	145	110	969	49%
Privat	217	378	171	248	1.014	51%
Íalt	512	797	316	358	1.983	

Kelda: Almanamálaráðið

Talvurnar vísa m.a., at tað serliga eru fólk í aldursbólkinum 67-68 ár og 69-72 ár, sum hava arbeiðsinntøku, og eisini eru tað flest menn, sum hava arbeiðsinntøku. Flestu pensjónistar, sum hava arbeiðsinntøku, koma úr Suðurstreymoy og Eysturoy.

Spurningurin er so, hvat potentialið er fyri, at verandi pensjónistar fara at arbeiða enn meira og um teir, sum ikki hava arbeiðsinntøku í løtuni, fara at átaka sær eitt arbeiði. Potentialið skal eisini sigggjast í mun til samlaða talið av eldri í einum arbeiðsbólki og heilsustøðuna hjá teimum. Talan er ikki um ein homogenan bólki av eldri, men um eldri sum heilsuliga eru ymiskt fyri, og eldri ein verður, jú meira avgerð heilsan, hvørt ein er førur fyri at átaka sær eitt lønandi arbeiði.

Samanumtikið um galdandi lóggávu - verandi og komandi pensjónistar

Føroyska pensjónsskipanin er – í mun til pensjónsskipanir í flestu øðrum londum – serlig á tann hátt, at pensjónistar, sum arbeiða fulla tíð, fáa eina lutfalsliga høga pensjónsupphædd frá tí almenna útgoldna aftrat lønarinntøkuni. Meginreglan í øðrum londum er, at tey, ið hava vanligar arbeiðsinntøkur, ikki fáa stórvegis pensjón frá tí almenna. Undantakið er tó danska pensjónsskipanin, sum í ein ávísan mun líkist tí føroysku.

Harumframt sleppa allir fólkapensjónistar undan at gjalda arbeiðsmarknaðargjöld, sum er ALS, barsilsskipan og AMEG.

Ein høg mótrokning er ein vansi hjá teimum, sum hava ávísar inntøkur. Tey, sum fáa pensjón eftir verandi skipan, verða serliga hart rakt, tá inntøkan fer uppum eitt ávíst mark.

Vansin við at hava ta høgu mótrokningina, sum er í verandi skipan, er, at tey, sum verða mótroknað, verða ógvuliga hart rakt. Við øðrum orðum loysir tað seg ikki fíggjarliga at arbeiða. Hinvegin er tað ein fyrimunur, at intervallið, har mótroknað verður, er so stutt. Tá mótrokningarprosentíð lækkar, verður tað altíð ein avleiðing, at mótrokningin strekkir seg til hægri inntøkur, og tað verða fleiri, sum verða rakt av mótrokningini og uppliva ein hægri effektivan marginals-katt.

Við broytingunum, sum komu í gildi 1. januar 2020, varð mótrokningin lækkað, men kortini er samlaði effektiv marginals-katturin rættiliga høgur. Tá mótrokningarprosentíð lækkar, strekkir mótrokningin seg longri upp eftir á inntøkustiganum, og tað merkir, at inntøkur heilt upp ímóti 400.000 kr. verða raktar av mótrokning. Hetta er somuleiðis inntøkur, sum hava hægri prosentsats í landsskattatalvuni.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Lógaruppskotið skal vera við til at tryggja eitt enn hægri útboð av arbeiðsmegi, og at hetta kann fást lutfalsliga skjótt og lætt at virka.

Tað hevur týðning, at ein slík skipan, sum lagt verður upp til her, byggir á, at tað altíð verður eitt frítt val hjá tí einstaka pensjónistinum - treytað av áhuga, heilsu, orku o.a.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Lógaruppskotið hevur við sær, at arbeiðsinntøka ikki longur skal mótroknast í pensjónini, t.e. mótroknast í grundarupphæddini og viðbótini.

Við hesari broytingini verða verandi pensjónistar vónandi eggjaðir at arbeiða meira, enn teir gera í dag. Eisini er at vóna, at pensjónistar, sum í dag ikki hava eitt lønandi arbeiði, verða eggjaðir at átaka sær eitt arbeiði.

Sí annars talvurnar í Fylgiskjali 1: Útrokningar av skatti o.a., sum m.a. vísir marginals kattin hjá pensjónistum (ógift og gift), tvs. støðan áðrenn og eftir hesa lógarbroytingina við avtøku av móttrokning. Talvurnar vísa eisini, at munurin á inntøkuni eftir skatt gerst enn meira týðuligur, jú hægri inntøkan er, hetta í báðum førum sum gift og ógift.

Inntøkugrundarlagið fyri útrokning av viðbót til ávísar pensjónistar verður ikki broytt.

Fyrivarni verður tikið fyri møguligum broytingum, ið skulu gerast í hesari og aðrari lóggávu sum fylgja av broytingunum í hesum lógaruppskoti.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Vísandi til omanfyrirstandandi talvur kann roknast við, at umleið 1.900 pensjónistar hava aðra arbeiðsinntøku enn fólkapensjónina - sí talvu 1, 2, og 3 omanfyri.

Fíggjarligu avleiðingar, sum standast av at avtaka mótrokningina eru av Almannaverkinum mettar at verða umleið 75 mió. kr. + 23-25 mió. kr. = 100 mió. kr. tilsamans, árliga. Talan er um hægri útreiðslur fyri landskassan til pensjónir - upphæddir, sum áður vórðu reguleraðar niðureftir vegna arbeiðsinntøku.

Hinvegin kann væntast, at um vit t.d. fáa 300 fólk fleiri í arbeiði hálva tíð t.e. uml. 900 tímar á 160 kr., so verður skattainntøkan av tí leysliga mett til umleið 57 mió. kr. árliga fyri landskassan, harav kommunukassarnir fáa umleið helvtina.

Roknað verður við meirinntøkum frá broytingum í tøkugjaldinum í alivinnuni - eitt uppskot, sum er lagt fyri Løgtingið. Hesar meirinntøkur frá alivinnuni skulu vera við til at fíggja tær nettoútreiðslur, sum standast av lógaruppskotinum. Hædd má takast fyri hesum á einari eykajáttanarlóg og komandi fíggjarlóg.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Lógaruppskotið hevur umsitingarligar avleiðingar fyri landið við tað, at Almannaverkið skal tillaga sínar skipanir í mun til nýggja inntøkugrundarlagið.

Lógaruppskotið hevur ikki umsitingarligar avleiðingar fyri kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur positivar avleiðingar fyri vinnuna og tað almenna í strembanini eftir at útvega meira arbeiðsmegi.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ongar avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið hevur avleiðingar fyri pensjónistar, ið sambært uppskotinum ikki verða mótroknaðir í arbeiðsinntøku.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Uppskotið sampakkar við millumtjóðasáttmálar á økinum.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Uppskotið samsvarar við tvørgangandi millumtjóðasáttmálar, sum eru viðkomandi fyri uppskotið.

2.9. Markaforðingar

Uppskotið elvir ekki til markaðforðingar.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantiheimildir ella onnur størri inntriv

Uppskotið hevur ikki ásetingar um revsing, panting og sektir og ger ikki onnur størri inntriv í rættindini hjá fólki.

2.11. Skattir og avgjöld

Tað eru ongar ásetingar um skattir og avgjöld í uppskotinum.

2.12. Gjöld

Tað eru ongar ásetingar um gjöld í uppskotinum.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Uppskotið áleggur ikki likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Uppskotið leggur ikki heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landinum ella til kommunur.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Uppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Uppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Nei	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

Til § 1

Til nr. 1

Sambært broytingini verður ikki mótroknað í pensjón hjá pensjónistum, ið ikki hava aðra pensjónsuppsparing enn pensjón sambært lóg um almannapensjónir. Hetta hevur við sær, at teir pensjónistar, ið einans móttaka pensjón sambært hesi lóg, fáa fulla upphædd. Møgulig arbeiðsinntøka og onnur inntøka, so sum nettoinntøkur, ið verða skattaðar eftir reglunum í kapitalvinningsskattalógini og uppsparing eftir reglunum í eftirlønarlógini, hava onga ávirkan á pensjónina.

Til nr. 2

Sambært broytingini verður allýsingin av inntøkugrundarlagnum munandi broytt. Skattskylduga inntøkan, ið verður skilmarkað í § 20, stk. 1, verður broytt soleiðis, at frameftir verður arbeiðsinntøka og í hesum sambandi eisini endurgjald fyri mista arbeiðsinntøku sambært § 25 í løgtingslóg um almannatrygd og tænastr (sonevnda ansingarsamsýningin) og sjúkradagpeningur undantikin. Hetta merkir, at skattskylduga inntøkan frameftir ikki fevnir um arbeiðsinntøku, ansingarsamsýning, sjúkradagpening, sosialar pensjónir, sum nevndar í § 20, stk. 1, nr. 1 og arbeiðsmarknaðareftirløn sum nevnd í § 20, stk. 1, nr. 2.

Skattskylduga inntøkan fer tó framhaldandi at fevna um m.a. útgjald av egnari uppspardi pensjón. Hetta merkir, at pensjón hjá pensjónistum, ið fáa útgoldið pensjón frá egnari pensjónsuppsparing, eitt nú tænastrumannaeftriløn, framvegis verður mótroknað við støði í hesum útgjaldi.

Við broytingini verður samlaða mótrokningin hjá teimum, ið verða mótroknaði í pensjón, lægri enn sambært galdandi reglum, tí frameftir verður ikki mótroknað við støði í arbeiðsinntøku.

Til nr. 3

Broytingin verður gjørd soleiðis, at inntøkugrundarlagið í sambandi við viðbót til ávísar pensjónistar ikki verður ávirkað. Sostatt eru galdandi reglur framvegis galdandi fyri útrokning av inntøkugrundarlagnum til viðbót til ávísar pensjónistar, t.v.s. at inntøkugrundarlagið er seinast uppgjørda skattskylduga inntøkan undantikið sosialar pensjónir og arbeiðsmarknaðareftirløn soleiðis, sum hesar eru lýstar í § 20, stk. 1, nr. 4 og 5.

Til § 2

Gildiskomuáseting.

Á Løgtingi, 7. mars 2023

Bárður á Steig Nielsen

Helgi Abrahamsen

Magnus Rasmussen

Erhard Joensen

Johan Dahl

Eyðdis Hartmann Niclasen

Kaj Leo Holm Johannesen

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1: Útrokningar av skatti o.a.